СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 244. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 18. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 244. Jersey City, N. J., Saturday, October 18, 1924. THREE CENTS

Републиканці виказують понад півтора міліона виборчого фонду.

ШИКАҐО, Илинойс, 16. жовтня. — Заряд републиканської партії предложив сенатовому комітетови, котрий розслідже виборчі фонди, що до дня 10. жовтня ся партія зібрала на президіяльні вибори 1 мілион 714 тисяч долярів з верхом. До того самого дня поступова партія зібрала 190 тисяч 525 долярів.

Демократична партія свого звіту ще не предложила.

Слідство над виборчими фондами викликав поступовий кандидат Ла Фолет, закинувши републиканцям збираннем фонду на підкупства.

ЗАКИДАЮТЬ ҐЮЗОВИ АДВОКАТОВАННЄ ДЛЯ КУЛИДЖА.

СИНСИНАТІ, Огайо, 16. жовтня. — Бейнбридж Колбі, колишній секретар стейту в кабінеті Вилсона, закинув тут публично теперішньому секретареви стейту Ґюзови, що він виголошує промови за президентом Кулиджом, бо Кулидж не вміє виступати з промовами. Він закидає далі Ґюзови, що він мовчить про справу урядових надужить, про котру виборці хотіли6 якраз найбільше дізнатися.

БОРА ДАЛІ РЕПУБЛИКАНЦЕМ.

ШИКАҐО, Илинойс, 16. жовтня. — Сенатор Бора заявляє, що він лишаеться далі в републиканській партії та буде кандидувати на сенаторство з сеї партії.

КОМУНІЗМ АБО ЛА ФОЛЕТ?

НЮ ЙОРК, 16. жовтня. — Відомий нюйорський адвокат Даллі Філд Мелон, бувший заступник секретаря стейту та начальник митового уряду в Ню Йорку, заявив тут в передвиборчій промові, що упадок сенатора Ла Фолета при виборах мусить потягнути за собою розвій американських настроїв у напрямку до комунізму.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ ГРОШІ ЗА ЛА ФОЛЕТОМ?

БОФАЛО, Н. Й., 16. жовтня. — Томас Оканор, голова корабельної ради, говорив тут підчас промови, що він знає зовсім певно, що на виборчу кампанію Ла Фолета дають гроші большевики. Гроші мали прислати з Росії через Мексику.

ЛА ФОЛЕТ ПРОТИ ЗЕЛІЗНИЦЬ.

ДЕ МОЙН, Айова, 16. жовтня. — Сенатор Ла Фолет, поступовий кандидат на уряд президента Злучених Держав, виступив перед великим збором фармерів зі закидом проти зелізниць, що вони збираються жадати від уряду й конґресу підвишки перевозових тарифи. В тій цілі вони попирати мають републиканських кандидатів.

ДЕЙВИС В ОБОРОНІ СВОЇХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОТИВНИКІВ.

КВІНСІ, Илинойс, 16. жовтня.— Демократичний кандидат Дейвис заявив у своїй політичній промові, що републиканські провідники зробили були заговір, щоби скомпромітувати сенатора Ґвілера, теперішнього поступового кандидата на уряд віцепрезидента Злучених Держав.

Дейвис заявив готовість предложити докази свого закиду.

КЛОПОТИ РЕПУБЛИКАНЦІВ ЧЕРЕЗ СМЕРТЬ СЕНАТОРА.

ВАШИНҐТОН, 16. жовтня. — Републиканська партія найшлася через смерть сенатора Брандеґі в неприємнім положенню. З огляду на те, що вислід сьогорічних виборів дуже непевний, вони мусять дорожити кождим місцем. Покликати заступника на місце сенатора Брандеґі, не буде можна, бо засіданне конґресу буде дуже коротке. Лишаеться хиба зарядити нові вибори, котрих вислід дуже непевний.

КЛЕН У ПОЛІТИЧНІЙ БОРОТЬБІ.

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 16. жовтня. — Найважнійшим чинником підчас сьогорічних президіяльних виборів в сьому стейті є без сумніву Ку-Клакс-Клен.

Члени сеї орґанізації просто розкололи републиканську партію. Богато Муринів покидає сю партію, за якою вони традицийно голосували, та переходять до партій Дейвиса та Ла Фолета.

ДЕЙВИС ЗНОВА ОСУДЖУЄ КУ-КЛАКС-КЛЕН.

ШИКАҐО, Илинойс, 16. жовтня. — Джан В. Дейвис виголосив тут до півпята тисяча слухачів кандидатську промову, в якій острими словами критикував Ку-Клакс-Клен за його аґітацію проти религійної терпимости.

ЗА НАУКУ АЙНШТАЙНА.

ПРИНСТОН, Ню Джерзі, 16. жовтня. — Заява дра Сі, професора американської військової академії, проти наук професора Айнштайна викликала богато відповідий зі сторони прихильників Айнштайна.

Професор Айзенгарт зі сього університету заявляє, що висліди дослідів над затьміннем сонця ще не виказали неправдивости теорії Айнштайна. Подібну зяву видав Единґтон, професор каліфорнійського університету.

В сій горячій дискусії ходить о думку Айнштайна, що лучі сонця при переході попри великі небесні тіла заломлюються.

ВИТАННЯ НІМЕЦЬКИХ ЛЕТУНІВ.

ВАШИНҐТОН, 16. жовтня. — Президент Кулидж приняв на спеціяльній авдієнції німецьких летунів, що приїхали сюди на „Зі-Ар-Трі".

Вечером офіцири департаменту фльоти та війни приняли летунів на врочистій вечері. Підчас неї міністер фльоти заявив, що корабель буде перезваний на „Лос Анджелес".

СМЕРТЬ ДВОХ ЛЕТУНІВ ПІД ЗУДАРЕННЯ В ВОЗДУСІ.

САН ДІЕҐО, Каліфорнія, 16. жовтня. — Два літаки американської фльоти зударилися над Коронадом на висоті 1,300 стіп над землею. Двох летунів погибло при тім на місци, а третий спасся просто чудом.

СВЯЩЕНИК ШОФЕРОМ.

В Ню Йорку на долі міста посварилось двох „независимих" шоферів із шофером компанії „Єллов Тексі Кеб", коли сі у спірці заперли його до будки, він призвав поліцію на поміч.

Полісмен арештував усіх трох і запровадив до поліційного суду.

Там виявилось, що шофер компанії „Єллов Тексі Кеб" се російський православний священик, що належить до собора при 97-ій улиці в Ню Йорку. Він називаеться Борис Бурдин; недавно скінчив автомобільну школу і пійшов на службу яко шофер до згаданої компанії, щоб заробляти на хліб.

Обох шоферів, що нападали на Бурдина, суддя обжалував за неприличне поведенне. Присуд видасть на другий тиждень.

ЛІКВІДАЦІЯ НЕГРАМОТНОСТИ В ДОНБАСІ.

В Донбасі налічуеться неграмотних і малограмотних у віці 18 до 35 літ 360.000 люда, з того приходиться на пролетарят 28.561 неграмотних і 9.458 малограмотних і на організоване селянство 27.091 неграмотних і 7.262 малограмотних. Решта неграмотних і малограмотних припадає очевидно на неорганізоване селянство.

На 1. червня ц. р. в промислових районах Донбасу істнувало 242 лікпункти (ліквідаційні пункти) і на селах для організованого селянства 269 лікпунктів. Мовою навчання є переважно російська мова. Українською мовою навчання відбувалося в 2 лікпунктах бахмутської округи, 12 — Маріупольської округи і 6 — Старобільської округи.

Від жовтня 1923 р. до червня 1924 р. випущено зі шкіл ліквідації неписьменности 16.245 осіб.

Шкіл для малограмотних на 1. квітня ц. р. було в Донбасі 71, тепер є 39. Всього випущено зі шкіл малограмотних на 1. травня 53 особи

ХАБАРНИЦТВО.

З Одеси повідомляють, що в місточку Злинці відбулася судова розправа в справі незаконного звільнення села Козаківки від харчового податку. У цій справі було 39 обвинувачених, а в тому числі і податковий інспектор Орлов, що звільнив село від податку за хабаря 300 пудів муки. Далі між обвинуваченими були голови районового Виконавчого Комітету Рад Бугайчук (комуніст) і секретар районового партійного комітету, голова сільської ради та инші представники районової влади, що підписали звільнення від податку. Одержавши звільнення від податку село почало піячити разом із районовою владою. Орлова засуджено на пять літ вязниці та сконфісковано його майно. Бугайчука засуджено на три роки вязниці, а організаторку піятик Ясинську на 6 років вязниці то конфіскату майна (вона куркулихв!). Инших обвинувачених засуджено на вязницю від 1 — 3 літ.

РЕЗУЛЬТАТИ УРОЖАЮ НА УКРАЇНІ.

По даним Дерпляну сьогорічний урожай на Україні дає 574 міліонів пудів хліба. Внутрішні потреб в хлібі (на засів, на прокормлення населення і худоби) становлять 51 міліонів пудів. Таким чином лишок урожаю становить 57 міліонів пудів. Хліба лишки з минулого урожаю становлять 47 міліонів пудів, отже всього є лишків 104 міліонів пудів. З того на потреби міст піде 55 міліонів пудів, а 49 міліонів пудів призначаеться на експорт. Середній щорічний валовий збір хліба на Украйні виносив перед війною 1,338,8 міліонів пудів (32 прц. збору бувшої Росії), а вивіз хліба виносив 418. 6 міліонів пудів (54 прц. тсього вивозу бувшої Росії).

КРЕДИТУВАНЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА НА УКРАЇНІ

Народний комісаріят земельних справ склав плян кредитування сільського господарства на перший квартал 1924-25 операційного року. Мається видавати довготермінові цілеві позички. Загальну суму потрібну для кредитів обчислив Наркомзем на 12,100. 000 рублів.

МЕШКАЛЬНІ ЗАБУДУВАННЯ КИЄВА.

У Києві нараховується 14.923 садиб на яких є 25.136 будинків в тім комунальних 134, зданих в арендуу 5.893, закріплених за державними органами 275, за професійними та робітничими організаціями 482, денаціоналізованих (це зн. відданих їх попереднім властникам 10.708, безхазяйних6.635, в тім 3.189 недобудованих і зруйнованих. Вартість всіх будинків по оцінї 1917 р. виносить 300 міліонів рублів Загальна житлова площа виносить 78.030 кв. сяжнів, кімнат начислюється 183.051. Житлова площа зданих в аренду помешкань ділиться так: державні органи арендують 9,1 прц., житлова кооперація 57,5 прц., професійні та робітничі організації 5,9 прц. приватні особи 27,5 прц.

СТАТИСТИКА ВТРАТ ЗА ЧАС ІНТЕРВЕНЦІЇ „БІЛИХ" НА УКРАЇНІ.

До Всеукраїнського Товариства допоги жертвам інтервенції надійшло з цілої України 22 тисячі заяв важко ствердити, бо дотеперішнє статистичне оброблення охопило лише першу партію тих заяв, на суму 10 тисяч. Рахуючи число членів, родин тих громадян, що подали заяви, бачимо що ці 10.000 заяв обхоплюють 48.595 душ українського населення ріжного віку і становлять загальну суму матеріяльних збитків 52, 684.363 карбованців золотом.

Попри це в тих заявах наводять факти й особистих збитків, яких не можна перерахувати на ніяку валюту. Зі всіх 10. 000 заяв поданих особистих втрат 6.300 у випадках, тоб то більш 63 прц. усіх заяв. У тих випадках маеться вбиття на смерть 3282; важких каліцтв, що спричинили повну нездатність до праці 265; каліцтв із частинною втратою працездатности 318; знасилувань 99; побоїв 1667; примусової мобілізації до білих армій 504; инших випадків насильств 264. Такі цифри одержано з упорядкованих статистично перших 10. 000 заяв. Але цифри ці що найменше подвоються при розгляді дальших заяв.

КНИЖНА ВИСТАВА У КИЄВІ.

На 20. вересня ц. р. призначено отворення у Києві книжної вистави, п. н. „Жива Книга". На виставі будуть відбуватися виклади, дискусії хорові співи Ю. Меженко матиме реферат на тему „Радянська книжка на Україні і в ССРР.", редактори київських газет — про два лондонські договори, один вечір буде присвячений сучасним течіям в українській літературі і т. п. У виставі беруть участь всі істнуючі на Україні видавництва. Експонатів нараховуется до 4000. Ідея виставки — получити огляд експонатів із живою бібліографією і ілюстрацією окремих творів.

Франція хоче російські царські довги стягнути з України.

ПАРИЖ, 16. жовтня. — Франція признає завтра СССР. (союз соціялістичних совєтських републик) без усяких застережень.

Але рівночасно французьке правительство хоче предложити большевикам плян способу, як Росія (себто, СССР.) має сплатити Франції давні міліярдові царські довги.

Воно хоче узяти російський ввіз і вивіз під міжнародню контролю, а з мита від російської закордонної торговлі сплачувати російські довги французьким вірителям.

Французьке правительство привязує особливо велику вагу до української пшениці і копалень угля та зелізної руди, а також і до віднови торговельного ринку для заграничних виробів.

С.С.С.Р. В УМОВІ З ФРАНЦІЄЮ ПРИЙМАЄ ЦАРСЬКІ ДОВГИ

ПАРИЖ, 16. жовтня. — В умові з французьким правительством московський большевицький уряд признав царські довги, які Росія винна з царських часів французькому правительству і приватним банкам в Парижі.

ФРАНЦУЗ ПРОТИ НІМЕЦЬКОЇ ПОЗИЧКИ.

ПАРИЖ, 16. жовтня. — Редактор дневника Ентрансіжан, Леон Бейбі, виступив проти французького правительства за се, що пустило німецькі позичкові бонди на французький грошевий ринок.

Він називає се помічю Франції для ворога.

ПЛАТНІ УРЯДНИКІВ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 16. жовтня. — Премієр Едуар Ерріо відбув нині конференцію з міністром скарбу Клементелем і представниками парляменту.

На сій нараді порішено увільнити 20,000 державних урядників зі служби, а з прибутку, заощадженого через усунення їх, підвисшити платні оставших урядовців.

Для них назначено найнизшу платню в сумі 6,000 франків (300 долярів) річно і найвисшу в сумі 40,000 франків ($2,000) річно.

Сим робом французьке правительство підвисшить платню державним урядникам, не підвисшуючи видатку у буджеті.

ХОЧЕ ПОРОЗУМІННЯ ЧЕРЕЗ ЛІҐУ.

ЛОНДОН, 15. жовтня. — Анґлійське правительство звернулось офіціяльно до секретаріяту Ліґи Народів, щоби скликав негайно Раду Ліґу Народів для вирішення спору Анґлії з Туреччиною ізза нафтового округа Мисула в Мезопотанії.

АМЕРИКАНСЬКІ АВТОМОБІЛІ В АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН, 16. жовтня. — Від часу, коли правительство Партії Праці скасувало мито на заграничні автомобілі, зачали американські фабриканти засипати тутешний ринок своїми самоходами.

Через те й анґлійські автомобілі подешевіли.

ПРОТИ НИЩЕННЯ ФАБРИКИ ВОЗДУХОПЛАВІВ.

БЕРЛИН, 16. вересня. — Ціла Німеччина одушевлена перелетом понад Атлянтійський океан воздухоплава ЗР-3.

Тепер Німці зачали гомінку аґітацію проти нищення фабрики Цеппелінів у Фрідріхсгафен, як се постановляє версайський „мировий" договір. Німці хотіли-б, аби ся фабрика осталась і виробляла воздушні кораблі для мирового вжитку перевозити пасажирів. Вони сподіваються, що коли тепер Америка дістала від Німеччини величний воздухоплав, вона сама заапелює до аліянтів, щоб не наставали, аби знищено корисну фабрику новітніх засобів комунікації.

Комітет німецького промислового конґресу ухвалив резолюцію, в якій висловлює надію, що фабрика у Фрідріхсгафен не буде знищена, але буде збережена для мирового обєднання народів задля відбудови добробуту в Европі й цілому світі.

ДАЛЬШІ ПОВСТАННЯ НА РИСЬКІЙ ГРАНИЦІ.

БЕРЛІН, 14. жовтня. — З Варшави повідомляють, що на українських і білоруських землях окупованих Польщею на основі риського договору і постанови аліянтів повстання проти польської окупаційної влади ширяться щораз більше. Вонинападають на польське військо, поліцію, жандармерію і на фільварки дідичів.

Українськими повстанськими відділами проводять Калиненко і Володаренко.

АЛЬБАНІЯ ПОЗИЧАЄ.

ТІРАНА, столиця Альбанії, 16. жовтня. — Альбанський премієр Фан С. Нолі вернувся сюди нині із Женеви.

По дорозі він вступав до Фимі, де заключив умову у справі позички для Альбанії в сумі 25,000,000 золотих лір ($5,000,000).

ПОВІНЬ НА ЗЕЛЕНОМУ КЛИНІ.

МОСКВА, 16. жовтня. — Вода ріки Амур (на Східній Сибірі) піднеслась на 12 стіп понад звичайну висоту і виступила з берегів.

Повінь залила околиці Николаєвска, і захопила два села, в яких згинуло 400 душ.

ПЕРЕВОЗЯТЬ ТІЛО СЄНКЕВИЧА.

ВАРШАВА, 16. жовтня.— Нині виїхала відсі делеґація до Швайцарії, щоб відтам перевезти сюди тіло славного польського писменника Генриха Сенкевича, котрого там поховано в 1916 році.

В делеґації є одинокий син Сенкевича, також Генрих, і приятель небіщика Станислав [illegible].

Поляки будують тут Сенкевичеви великий гробівець.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Канц. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДВА ЗАМІТНІ ФАКТИ.

Перші дні сього тижня назначилися двома великими подіями, які коли не будуть мати самі великих наслідків, то на всякий случай показують про важні зміни в межинародних відносинах.

Сими подіями є: з одного боку, підписанне німецької межидержавної позички; з другого, приїзд німецького воздушного корабля до Злучених Держав.

Німецьку позичку, яку колишні вороги Німеччини дають її на основі пляну ґенерала Доса, підписано всю першого дня. В Швеції розібрано шведську частину за кілька годин, в Анґлії розхоплено частину за кілька мінут, а в Америці за 16 мінут підписано в десятеро тільки, кільки на Америку припадало. Сей поспіх свідчить про довіря межинародних банкирів до пляну Доса.

Другу подію, прибуття до Америки німецького корабля „Зі-Ар-Трі", можна розглядати з двох боків. Раз, вона без сумніву є великим здобутком техніки, великою побідою німецької інжинерської штуки, та воздухоплавби. По друге, її треба рівночасно приписати й велике політичне значінне. Коли ціла Америка за нічого другого не думає, говорить або пише лишень за 80-годинну подорож німецького корабля з Німеччини в Злучені Державй; коли президент Злучених Держав ґратулює німецьким інжинерам та керманичам корабля, який виїхав прецінь від учорашних смертельних ворогів Злучених Держав, коли серед його залоги є ще люди, які на таких власне кораблях їздили кидати бомби на Лондон і Париж, — то одушевленне Американців і ґратуляційні заяви американського президента треба признати що найменче познакою нових настроїв, зовсім інакших від тих, які панували тут в часи війни.

Одна й друга подія вказують разом на те, що в Америці вже проминули часи воєнної та повоєнної горячки. Що тут забулися вже воєнні ворожнечі. Що Злучені Держави хочуть забути цілу війну. Що вони думають не при минувшину, а про теперішність та будуччину.

Як видно з телеґрами президента Кулиджа до дра Гуґона Екенера, команданта воздушного корабля та президента Цепелінової Компанії, Америці ходить тепер не за воєнні вражди, а за мирне пожиття, за навязанне як найтіснійших торговельних відносин водою, сушею, й воздухом. Видно, Америка хоче працювати разом з Німеччиною для взаїмного збогачення.

Для тої цілі нема нічого кращого, як сей настрій, який Америка показала росхопленнем німецької позички в вівторок та оваційним привитаннем німецького бальона в середу.

ФРАНЦІЯ ПРИЗНАЄ СССР.

З Парижа повідомляють, що французьке правительство рішило признати правно СССР., себто московську комуністичну владу в Московщині і в окупованих нею краях.

Се признанне — се успіх большевицького комісаря закордонних справ Григорія Чічеріна і його висланника Кріста Раковського.

Се успіх дипльоматичний для большевицької терористичної влади, а рівночасно, НЕВДАЧА дипльоматична, політична, економічна і всяка інша, коли ходить о „здобутки" так званої „революції" московських комуністів. Значить, се невдача науки покійного Леніна і його учеників Зіновева, Каменева, Радека і Нахамкеса.

Московський шляхтич Чічерін на спілку з Румуно-Болгарином Раковським осягнули успіх, бо вони допросились, що найбільший їх ворог — Франція признала вкінці владу зненавиджених і поборюваних московських большевиків.

Але „третій інтернаціонал" (він ані третій ані інтернаціонал, а чиста московська щопка) програв, бо обріхував робітників, що перевертає російську революцію на те, аби вони не платили царських довгів, а тут камрати з того пресловутого „комінтерна" ідуть до Парижа, кланяються великим банкирам І ПРИЗНАЮТЬ ЦАРСЬКІ ДОВГИ та обовязуються їх сплачувати.

Тепер російські робітники гадають собі: Пощо то було перевертати революцію, обдирати робітників до нага, а тепер голим, голодним і хорим веліти платити царські довги французьким банкам?!

Така наука сим, хто повірив Нахамкесам, що їх „революція" ліпша від всіх інших революцій.

Франція, а особливо французькі банки, мають чого радіти. Покорили кострубатих надутих „комуністів". Поборені поклонились капіталови і закопали „комуну" в Секвані. Вже з нею не виїздять, ані з правом пролетаріяту. За панську ласку віддали-б усі пролетаріяти світа.

Се побіда капіталістів над пустомельними „комуністами".

На таке признанне большевиків може собі позволити кожда держава. Навіть Америка вкінці повинна признати. Коли большевики служать капіталістам, то яка причина капіталістичній Америці отягатися з признанием? Се, що большевики людорізи, не грає в признанню їх влади жадної ролі, бо преціжь Поляки теж людорізи, а Америка вже давно Польщу признала.

БАТЬКИ Й ДІТИ

З празьких вражінь.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

1.

— Студенти повинні вчитись, професори повинні вчити! — прорік недавно один з тутешніх українських професорів.

Мудре це слово. Але життя з цею мудрістю не числиться й разураз втручається у студентське й професорське існування з цілою низкою вимог, які нічого спільного з наукою не мають.

Тоді виникають конфлікти. Професори обвинувачують студентів, студенти— професорів, загострюються відносини, повітря наладовується електрикою. По обох боках падають необдумані фрази, утворюються „табори", партії...

І тоді з повною очевидністю вияснюється, що між батьками й дітьми істнує глибший розбрат, більша незлагода.

2.

Було б великою необачністю заплющувати очі на це явище на цей розбрат. Далеко кориснійше викрити його.

Старше українське покоління прийшло на еміґрацію з готовими поняттями, виробленим світоглядом. Психольоґія західних Українців склалась під впливом давнійших австрійських відносин, психольоґія Українців східних — під впливом відносин російських.

Молодше покоління тої сумної спадщини не має. Його світогляд склався в огні й бурі війни, революції, боротьби за державність.

Вже з цього видно, що то два цілком ріжних покоління, коли хочете — два світи.

3.

Старшим придніпрянцям незвичайно трудно побороти в собі „малороса". А в кому сидить „малорос", той вже недалеко відкотився й від Москаля.

Старшим Українцям бувшої австро-угорської займанщини незвичайно трудно побороти в собі „рутенця". Правда, від „рутенця" до Поляка значно більше віддаленне, ніж від „малороса" до Москаля. Але з обох дуже невдячний матеріял для створення Українців, **тільки Українців.** Десь у підсвідомости, десь у нервах і крови, все буде ворушитись у кождім із них або „малорос", або „рутенець".

Молодше покоління не терпить на цю „малоросійсько-рутенську" недугу. Не тому, що воно зроблене з иншого чи якогось кращого тіста, а тому, що воно просто **не встигло** тою хоробою заразитись. Не мало часу. Бо коли воно прийшло до свідомого життя, то вже не було ні Росії, яка плодила „малоросів", ні Австрії, яка плодила „рутенців". Замісць тих розбитих державних тіл була з одного боку Московщина, а з другого — Польща.

4.

Доки життя тече рівно, доки тривають будні, доти й ця незлагода не проявляється скільки-небудь помітно. Професори вчать, студенти вчаться, а на цім чисто-академічнім ґрунті тертя ніякого бути не може.

Але обидві частини не можуть надовго замикатись у цій тісній шкаралупі. Як професори, так і студенти належать до **поневоленого** народу, живуть у **ненормальних** умовах. Вони не тільки студенти й професори, але й **громадяне.** Вони не тільки мають обовязки перед собою й своєю академічною справою, як професори й студенти инших, вільних народів, але мають також обовязки, й то дуже великі, перед своїм **народом** і перед **народною** справою. Життя з невмолимою силою ставить їх перед завданнями й проблємами, які далеко виходять поза межі спокійної формули: „професори вчать — студенти вчаться".

Тоді ґрунтовна ріжниця між батьками й дітьми просто кидається в очі.

5.

У батьках прокидається й вилазить на світ Божий отой „рутенець" або „малорос".

„Рутенець" ухвалює автономічну резолюцію, переговорює з Поляками в справі „університету на горищі". „Малорос", коли його чим образять, припадає до камізельки пана Чернова, зачитується „Рулем" і „Днями", боїться вимовити слово „Москаль", а все каже „росіянин", ходить на московські зїзди з привітаннями, запевняє, що він „русскій гражданинъ", мріє про федерацію, як про найвищий ідеал...

Діти, не маючи в собі ані „рутенця", ані „малороса", дивляться на оті кумедні еволюції — й сердяться. Вони палять і бойкотують „Діло", загрожують професорам „чинним бойкотом" за їх переговори з Поляками, викидають зі своїх читалень московські часописи, ухвалюють „нерозважні", себ-то принціпіяльні постанови, їдуть до Варшави, щоб там поборювати Поляків („безглузде" з погляду „рутенця" чи „малороса"), наживають собі ворогів серед Москалів і Поляків...

Словом, ведуть себе, як діти.

6.

Ще в однім відріжняються батьки й діти: в їх відношенні до української соборности.

Батьки, розуміється, визнають соборність. Ще б пак її не визнавати! Вони переконані соборники. Але тільки **в теорії.** На практиці вони партикулярісти до мозку кісток. Придніпрянці й придністрянці тримаються окремо, обособлено, числяться місцями, заздрять одні другим. Придніпрянці сміються з „галицької мови", вигадують теорії про „дві нації", називають своїх колеґ не інакше, як „галішменами", оповідають про них несмачні анекдоти. Придністрянці зі свого боку — хоч і в меншій мірі — дивляться на своїх колеґ, як на перекладених на українську мову Москалів, неповних европейців і т. д.

Натомісць діти нічого собі з теорії не роблять. Вони соборники на практиці. Вони разом билися з ворогами, разом страждали по таборах, разом тепер живуть і працюють. Вони до соборности прийшли не головою, а серцем. І в них вона сидить міцно.

7.

Я не хочу сказати, що всі батьки — „рутенці" або „малороси", а всі діти — праведники, ідеалісти й зразкові Українці.

Є серед батьків чимало високоцінних одиниць, а серед дітей — деякий відсоток гнилих, негодящих елементів. Серед батьків не трудно знайти твердих Українців і щирих соборників, а серед дітей — „рутенців" і „малоросів", опортуністів і партикулярістів. Під один гребінець не можна всіх остригти, й одною фарбою — білою або червоною — не можна всіх помалювати.

Але основна, ґрунтовна закраска батьків і дітей лишаеться без сумніву такою, як тут її змальовано. В основі цілого істнування й поступовання батьків і дітей без сумніву лежать ті **тенденції,** як тут схарактеризовано.

Коли взяти на увагу, що будучність належить не батькам, а дітям, то вийде, що підстава для сумних висновків **ми** все-таки не маємо.

Прага, 3. жовтня.

Радянин.

ВРАЖІННЯ З ВИСТАВИ ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ.

Стара а все нова і чудова драма „Ой не ходи, Грицю, та на вечерниці", в пяти діях М. П. Старицького зістала відіграна Драматичним Кружком і Хором в Джерзи Сити, Н. Дж., дня 5. жовтня с. р. Від двох тижнів перелядаю часопись Свободу, чи не знайду відповідної рецензії, та годі діждатись. Були на салі сотки людий не тільки місцевих, а також много гостий з околиці, однак до сього часу ніхто нічого не написав. Тому я хоч не заводовий критик, хочу поділитися з читачами своїми вражіннями з того вечера, який безперечно полишиться в памяти всіх присутних яко щось надзвичайно гарне й артистичне. Представленне розпочалось о годину і чверть пізнійше як було друковано в програмах, однак тут, здаесь, вина не кружка, а обставин, бо на сейсамий день пізно пополудні Українська Громада з гори міста витала свого Владику. Час сей не видався довгим для тих, що зібрались скорше, тому, що п-ни Марія і Анна Левчик приґравали гарно на фортепяні, а Іван Левчик на скрипці.

Піднеслась куртина і здалека дається чути тихесенько, а відтак чимраз близше і близше голоснійше коляда, відспівана колядниками мужеського хору. Якщо був який гамір на салі, то нараз втихло все, а тільки чимраз могутнійший спів давався чути аж на сцені показався цілий збір, який таксамо відійшов, як і прийшов і тільки жалко було, що так скоренько ся хвиля проминула. Та сейчас хор дівчат вибіг на сцену як маків цвіт і почалась щедрівка так гарна як може бути гарною і чудовою пісня плекана століттями українським народом, яка лишилась дорогоцінним бальсамом на зболілі рани серця мученого народу. Головні ролі обсаджені були як не мож красше, тому то і цілість випала надзвичайно гарно. Подати оцінку кождої гри поодиноко не беруся; нехай зробили-б се фаховці; я хотів би поділитися своїми вражіннями загально. Ролю Марусі грала п-на Марія Ґела; гарний вишколений сопран так і розливався своїм чаром. Друга довша роля Хоми старого парубка відіграна п. Володимиром Кушніром, не позіставляє нічого до бажання; він був все в час; знав свою ролю на память; говорив голосно і виразно та взагалі видно було, що се вже не звичайний аматор, а чоловік, що розуміє своє завданне. Поява Вусті (п-ні Юлія Шевчинська) викликала цілком оправдане повне вдоволенне публики. Се тип нашої хазяйки-мами, яка має дочку красавицю та з радощів підкропила здорово, приготовляючись до вибору зятя. Грицько (п. Іван Гусар), чорнобровий чумак, леґінь, віддав свою ролю вповні вдоволяючо, хоч вправді голос до співу не такий сильний, за те приємний. Дарина (п-на Марія Кирчівна) як у всіх попередніх ролях і деклямаціях, так і тепер вивязалась на причуд ґарно, тим більше, що голос її в співі є сповні вироблений, а в бесіді приємний і звучний, що можна з легкостю чути і в кутках салі. Охрим (п. Василь Гіль) грав знаменито, тільки з огляду на салю, яка надається скорше на танці ніж вистави, треба було місцями трошки голоснійше говорити. Цесаме можна сказати про Галину (п-ну Марію Рубинович), яка має гарний голосок. Потап — парубок (п. Григорій Шустикевич) се тип дійсного парубка, леґіня, котрий свою ролю відіграв бездоганно. А бас у нього, який могучо у всіх хорах мужеських чи мішаних давався чути. Яка шкода, що такий матеріял так гине між нами, тоді коли то відповідне вишколене співацьке в консерваторії хто зна чи не принесло би йому і нам слави. Вкінці не можна проминути Дмитра підпарубочого (п. Петро Маційовський), якого поява на сцені все викликала між присутними веселість, а вже виступ його яко дириґента на леваді був такий чудово-комічний, що саля аж дрижала від оплесків, які не умовкали так довго, аж повторено сю сцену вдруге. Нам приходиться нераз бачити слабші сцени гуртові, однак тут все було так солідно вишколене, а хори так гарно зіспівані, що побажати-б такого хору всім, хочби і більшим нашим громадам, а певно ніхто не нарікав би, що на концерті чи виставі салі світять пустками. Мені доводилось бути на пописах цего хору, коли то на дворі так і дощем лляло як із цебра, коли то всяка контр-аґітація розвивала свої сили, щоб не йти, а все бачу сотки народа зібрані. Навіть із подальших місцевостий любителі нашої пісні і штуки нежалують часу і ґроша, а приходять, щоб натішитись своїм рідним. Не дасться заперечити, що того всього не було би, якби не муравлина праця дириґента і режісера п. Андрія Ґели, котрий не жалує праці і сил, щоби все вивести як слід. Підкреслив це дуже влучно о. Лев Вань, місцевий парох, котрий щиро подякував всім гостям за так численну участь, а п. Ґелі і всему товариству за так гарний душевний корм. Слід завважити, що орхестра п. Гуменюка під управою п. Возняка, молодого скрипака з Ню Йорку достроювалась дуже вміло, бо розуміючи і щиро відчуваючи нашу пісню змогли красше спільно із солями та хорами виконати, в чім немало помагала і п-на Ольга Миляновичь, яка приґравала на фортепяні.

Гість-сусід.

„ПОРА РУШИТИ З МЕРТВОЇ ТОЧКИ"

Удар кождої години пригадує нам положенне 8-міліонової частини великого українського народа, проданої аліянтами на париській біржі в польську неволю. — Кождий день відслонює нам страшне положенне тої частини нації. Кождий день показує, яка дорога є кожда клітика національного життя, яка не витратила сили рухів, а зберігла повну здібність до праці.

Нема сумніву, що й українське громадянство в Америці повинно бути вірним і могучим союзником молодої студіюючої та борючоїся ґенерації за завітні справи. Однак, національне життє українського громадянства в Америці зводиться в останніх часах до безконечних балачок, до взаїмного перелицитовання у пустомельстві, на чім і... кінець... РОЗПУЧЛИВИЙ КЛИЧ БАТЬКІВЩИНИ — БЛАГАННЯ О ПОМІЧ. Катастрофа за катастрофою, що сунеся з рук наїзника на український народ, сталася вже буденною справою. Від активного чину ми перейшли до кивання пальцем в чоботі. Як на народ наш летять щораз нові удари, ворог приготовляє щораз нові наступи, а ми заховуємося, як байдужні видці. Як українська суспільність в польській займанящині стала одним фронтом в боротьбі за Рідну Школу, за „живчик і серце кождого народу", ми спокійно і байдужно дивимося, як долівку тюрем зрошуєсь молодечою кровію найліпших наших синів і доньок.

Теперішний стан боротьби української нації на західних землях України, кермований найвисшим ідеалом своєї державности, вимагає рішучо активної співпраці всего українського громадянства і в Америці. До твердої правди доходиться тільки твердими засобами. Вся затим суспільність українського громадянства — тимбільше за кордоном, а переважно в Зл. Державах, повинна відчути свій чесний і зрозумілий обовязок до сотворення й удержання приватної Рідної Школи, яко головного заборола нашого політичного та культурного життя.

Вісім міліонів братів українського народа, оподаткованих тяжкими податками і періодичними данинами благає ратунку для Рідної Школи.

Ліґа Амер. Горожан Укр. Походження в Ню Йорку, яка всегда докладала старань, щоб прийти з помочію кождій важній справі, а між тим і Рідній Школі, яка вислідами показувала свою працю, — взиває весь український загал в Ню Йорку до дальших жертв та добровільного оподаткування Рідної Школи. Сповнім свій народний обовязок. Не ставмо нашого шкільництва в безвихідне положенне. „ДАР ОСІННОГО ЛИСТКА", який кінчаєсь 19. сего місяця, повинен збільшитись в сотеро. Всі ми діти Неньки України, і всі ми повинні помочи так важній справі.

Щоби поміч Рідній Школі могла бути постійно видатнійша, Ліґа Амер. Горожан почала старання в справі дозволу від місцевих властий на так званий „Український День" для Рідної Школи в Ню Йорку. Віримо, що наші старання увінчаються успіхом. Проситься все щире громадянство поперти цю справу. Всі товариства, а переважно уряди Товариств, повинні взяти цю справу на своїх найблизших зборах, вибрати відповідних відпоручників для ширшого комітету до перепровадження пляну в життя. По отриманню адреси відпоручників, Ліґа Горожан скличе їх на ширші наради осібним повідомленнем. Хай-же весь український загал як міста Ню Йорку, Бруклина та околиці, причиниться своїм числом та здоровою думкою до розвитку даної праці.

Ліґа Амер. Горожан Укр. Походження.
За Виділ: П. Сокальчук.

Ню Йорк, Н. Й., 9-ого жовтня, 1924.

ПОЗІР! ГРОМАДЯНЕ НЮ ЙОРКУ! ПОЗІР!

Рідний наш Край — наша Вітчина — оточена ворогами — пересякла кровію до найглибших верств — просить о ратунок Рідної Школи — серця і мізку всего українського народу.

Щоби прийти з помочю так важній справі, Ліґа Амер. Горожан Укр. Походження устроює

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 19-го ЖОВТНЯ 1924
О ГОДИНІ 2.30 ПОПОЛУДНИ.

ВСЕНАРОДНЕ ВІЧЕ

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

217-219 ІСТ 6-та ВУЛИЦЯ, НЮ ЙОРК, Н. Й.

Промовляти будуть: О. Ревюк, Мишуґа й другі.

Громадяне і Громадянки!

Рідна Школа гине! Українські діти, молоді участники боротьби, підносять прошибаючий клич. В боротьбі за визволення свого народу українські діти ґероями. Це наша радість. Сповнімо й ми свій обовязок супроти них.

Всі на „Віче". Поможім своїми датками до підтримання так важної справи. Памятаймо, що це дар „осінного листка".

Ліґа Амер. Горожан Укр. Походження.

ТЕАТР І МУЗИКА.

Нові продукції славної танцюристки Анни Павлової.

Найславнійша світова танцюристка Анна Павлова зачинає свій прощальний сезон в Ню Йорку в пятницю, дня 17-ого жовтня с. р. в Менгеттен Опера Гавс при 34-ій улиці. З нею виступає її російський балет і симфонічна оркестра.

Сього сезону Павлова вводить вельми замітну новість — се новий балет „Дон Кіхот". Музика для сього балету належить ду віденського композитора Людвика Мінкуса, який був визначним балетовим знавцем в Імператорській Опері в Росії в половині 19-ого столітя. „Дон Кіхот" се один з його найпопулярнійших творів. Уценізував балет Лаврентій Новіков, а малював декорації і зладив костюми С. Коровін, котрий був довгі літа сценічним артистом Імператорської Опери в Ст. Петербурзі і в Москві.

Балет „Дон Кіхот" в двох актах з прольогом. Епізоди його взяті з „Дон Кіхота" славного еспанського писменника Сервантеса.

В прольогу лицар читає старі романи, які спонукують його до лицарства. Він приїздить на торговицю в Барселоні й приглядається барвистим одягам і гарним танцям еспанських хлопців і дівчат. Там Павлова є дочкою шинкаря, а любиться в-ній двох суперників, Новіков і Волинін. Там Дон Кіхот виявляє своє лицарство і ратує дівчину перед богатим хлопцем, за якого її батько хотів віддати. Завдяки лицарству Дон Кіхота їй дозволено віддатись за того хлопця, що вона його любила і тоді її приятелі і приятельки з радости ідуть у танок.

Дон Кіхотови сниться Дульсінея і Павлова являється йому яко Дульсінея. Вона танцює в його сні зі своїми товаришками і його проголошується її лицарем в алегоричній забаві.

Кромі балета вечір буде заповнений ще семи іншими кусниками.

В суботу пополудні буде танок „Спляча краса" і „Казкова лялька", а також інші артистичні кусники.

В суботу вечір знову буде „Дон Кіхот".

Відтак буде оголошена програма на три слідуючі тижні.

Др. Іван Крипякевич.

ГЕТЬМАН ПЕТРО ДОРОШЕНКО

1665—167.

III. Початкова боротьба з Польщею.

Нелегко було Дорошенкови перевести в діло програму, яку собі поставив: вирвати українські землі зпід влади чужинців. На Правобережній Україні господарила Польща, на Лівобережній Москва, з полудня загрожували Татаре. Дорошенко мусів вести справу дуже обережно, щоби у таких важних обставинах осягнути успіх.

Першим завданням поставив собі усунути польські залоги, що з часі Тетери гнобили правобережні городи. З початку старався полагодити справу у мирний спосіб рань пдольським старшинам поводитися з народом більш оглядно. „Станеся кривда одному чи десятому козакови, инші, як побачать це і що більше почують погрози і перехвалки на своє життя, кидають всю худобу і тікають, де хто знає, а як козак зрушиться зі свого дому, до чого кинеться? — це лишаю високому судови вашої милости". Алеж побачив безпідставність своїх заходів, рішився зірвати з Польщею. Літом, 1666 р. на Цибульнику уложив тіснійший союз з Кримом. Разом з татарською ордою вирушив він против Поляків і 19 грудня 1666 р. під Браїловом коло Брацлава, розбив 6000 польського війська, що йшло на лежі в Брацлавщину; польський полковник Маховський, виновник виновник смерти Виговського, дістався у татарський полон.

Згодом Дорошенко почав очищувати й инші околиці від Поляків, вислав війська на головну польську фортецу Білу Церкву, але сильно укріплені Поляки оборонилися, — через цілий час свого гетьманства, Дорошенко не міг позбутися їх звідси.

Тимчасом змінилася основно міжнародна ситуація на сході Европи. Дня 31 січня 1667 р. Андрусові на (Білій Руси) між Польщею і Московщиною заключено мировий договір, що мав покінчити війну, що велася від 1648 р. за владу над Україною. Недавні вороги погодилися між собою — коштом України. Українські землі поділено. Лівобережна Україна мала остатись при Москві, Правобережна мала статись власністю Польщі. І Київ, давна столиця України, місто святе і дороге для нашого Українця, мав перейти під польську владу! Двадцять літ кривавих змагань минулося безслідно. Україна знова залишилася в тужкій неволі?.

Дорошенко був крайно обурений і діткнений андрусівським договором. „Як дізнався, що цар з королем польським помирився, — був у великій журбі з усею радою і лежав хорий два дні", Це остаточно зневірило його і до Польщі і до Моски. Але ця важка ситуація принесла ту користь, що супротив польсько-московського порозуміння піднялася Туреччина, — Україна могла числити на нового союзника. Дорошенко використав це і в липні 1667 р. вислав до Константинополя посольство від себе. Після довгих важних умови: султан обіцяв жадати від Польщі, щоби зреклася панування над Україною, да дозвіл Татарам іти з козаками против Поляків і згодився дати Дорошенкові невеликх підмогу з яничарів.

У вересні 1667 р. почалася кампанія. Дорошенко вивів 24.000 козаків, Татар, під Солтаном — Крим Гереєм численно на 3000, Турків 3000. Дорошенко ударив наперед на польську залогу у Чигирині і примусив її до здачі. Білу Церкву полишено на боці. Головні сили з Константинова пішли на Збараж, Тернопіль, Зборів, Польський польний гетьман Ян Собескі чекав ворога під Камянцем, але потім уступив до Галичини і вкопався в Підгайцях. Татарські і козацькі війська звернулися туди, окружили Поляків, і тримали їх в облозі два тижні. Поляки мусіли миритися. Дня 16. жовтня 1667 р. під Підгайцями вони уложили умову з Татарами обовязалися платити давний гарач ханови. Татаре знова обіцяли здержати напади. Поляків вратувала несподівана поміч, з якою наспів ім запорожський кошовий Іван Сірко. Він уладив похід під Перекоп і страшно знищив татарські улуси. Це перебило татарський похід на Галичину — Татаре мусіли миритися.

Керим Герей, мабуть ізза Сіркового нападу не підпер у переговорах козацьких жадань: в умові зазначено тільки, що козаки мають вдоволитися тим що дасть їм комісія назначена від короля. — Дорошенко знайшовся у скрутному положенні і теж під Підгайцями 19. жовтня 1667 р. мусів уложити умову з Поляками.. Запорожське військо мало зректися протекції инших держав і вернутися під владу Польщі; козацькі бажання відложено до сойму і окремої комісії; козаки годилися на поворот панів до їх маетностей; зате польські залоги не мали входити в козацькі городи; польська залога в Білій Церкви мала бути зменшена і обі сторони заприсягли умову. Так і не великі успіхи мав українсько-татарський похід в Галичину і Іван Сірко своїм необачним походом перебив пляни Дорошенка. Одиноким реальним вислідом Підгаецької умови було це, що польські війська не переходили вже за лінію Горинію, на довший час козацька держава мала забезпечену західну границю.

IV. Проби зединення України.

Тимчасом прийшли обставини, що дозволили Дорошенкови підняти його головну ідею — зединенння українських земель. На Лівобережній Україні гетьманом був Іван Брюховецький. Він добув булаву на Чорній Раді, як кандидат черні, простого народа. Це був другий демагог, добрий бесідник, що голосними фразами зумів приподобатися широким масам. Але його гетьманство не принесло добра Україні. Він думав утвердитися при владі при помочі Москви. У переворах з Москалями він зрікся на річ царя всіх доходів України, згодився, щоби збільшено московські залоги по всіх городах дозволяв Москалям мішатися у внутрішні справи української держави.

Москалі стали поводитися на Україні як у завойованім краю, брали податки забирали збіжже і хачі гнобили нарід.

Цей московський гніт привів Україну до великого розгреня. В 1668 р. вибухло повстання. Козаки кинулися на московські залоги й почали бити їх та виганяти з України. Брюховецький зразу не знав, що робити, але потім злучився з повстанцями.

Дорошенко задумав використати це повстання, щоби опанувати Лівобережну Україну і зеднати її під свою булаву.

Навязав він зносини з лівобічними полковниками і навіть з самим Брюховецьким, коли той прихилився до повстання. Заходи Дорошенка викликали занепокоення у Московщині. До Чигрина приїхав московський висланник і намагався перетягнути гетьмана на царську сторону. Але Дорошенко різко осудив московську політику на Україні і заявив, що згода буде можлива тільки тоді, як цар виведе з України воєвод і приверне давні українські права. Зносини перервалися. З кількома козацьким полками і з помічним відділом Татар Дорошенко перейшов в червні 1668 р. Дніпро і пішов через Голтву й Опішно на Гадяч. Він зустрівся з Брюховицьким. Тут скоїлося нещасте. Брюховецький через свою нерозумну політику придбав собі богато ворогів, — вони хотіли позбутися його і кинулися на Брюховецького і в метушні убили його. Лівобічна старшина віддалася під владу Дорошенка. Зединення обох сторін Дніпра було переведене, — але тільки на короткий час.

Дорошенко в недовгому часі мусів вертатися на правий бік Дніпра. Причиною його відвороту був несподіваний зворот у політиці Криму. Хан Аздиль Герей І. на власну руку іменував гетьманом запорожського писаря Петра Суховія; цей самозванець підсунувся під Чигирин і загрозив гетьманській столиці. Дорошенко мусів лишитися на правобережжі і тут організувати оборону. На Лівобічну Україну, до Козельця, він вислав як наказного гетьмана свойого брата Григорія, але той не зумів добути собі загального признання.

Старшина північних полків почала організуватися сама під проводом чернигівського полковника Дамяна Многогрішного, що проголосив себе „сіверським гетьманом" і почав переговори з Московщиною.

Та змагання Дорошенка зединити Україну не привели до успішного кінця — рівночасно правило трох гетьманів.

V. Союз з Туреччиною.

Дорошенко не дав знеохотитися цими гіркими обставинами і з повною енергією змагав до цього, щоби українську державу забезпечити це в иншій комбінації, — через союз з Туреччиною. Такий плян мав уже давнійше Богдан Хмельницький. У союзі з Турками він шукав забезпечення і против Польщі і против Московщини. Під опікою Туреччини жили до волі добре південні християнські держави, Молдава, Волощина, Семигород. Українці мали надію, що й вони зможуть уложити добрі відносини з Турками.

Переговори з Портою почав Дорошенко вже давнійше тепер два нові посольства наказного гетьмана Михайла Портяніки і генерального писаря Луки Бушкевича підготовили договір з Туреччиною. У своїй інструкції до султана Дорошенко ставив такі домагання: основою договору має бути умова Богдана Хмельницького з Портою; українська держава має право до всеї української території від Перемишля до Путивль; запорожське військо свобідно вибирає гетьмана на довічний уряд; українська церква має автономію під царгородським патріярхом; султан не має права до ніяких данин з України; помічні війська, присланні на Україну, стоять під владою гетьмана; грамоти на Україні мають бути писані українською мовою і посли мають володіти тоюж мовою;Турки не мають ставити на Україні мечетів, братії ясиру й руйнувати осель, Туреччина і Крим не можуть заключати мира без відома України. Султан Мугамед грамотами з 1668—1669 р. забезпечив деякі з цих домагань, а саме свободу від податків і свобідний вибір гетьмана; Україна мала бути під протекторатом Порти, так, як Молдава і Волощина, на жадання султана гетьман мав повідомляти його про заграничні зносини і висилати військо у похід; зате кримський хан мав давати підмогу козакам, звертати люди, які пороблять його люди на Україні, не мішатися до вибору гетьмана і на забезпечення віри дати козакам своїх заложників.Два турецькі посольства в марті і серпні 1669 р. святочно вручили гетьманови привілеї, булаву, бунчук, і прапор і инші відзнаки. До Константинополя вислано нове посольство зложене з представників усіх усіх полків; Михайла Нортяка став першим постійним представником „резидентом" України при Порті.

Союз з Туреччиною скріпив становище Дорошенка і у нутрі і на зверх. Південні полки почали вертатися під його булаву. Дорошенко виступив тоді проти Михайла Ханенка, що став самозванчим гетьманом на місце Суховія. У поході під Стеблевом 13. вересня 1669 року Ханенко був розбитий цілком і мусів втікати на Січ. Як союзники у цій боротьбі виступили на приказ султана білгородські і ногайські Татаре. Врешті і Кримський хан, що піддержував своєю ордою Ханенка, мусів заключити перемиря з Дорошенком.

Польща і Московщина зуміли теж оцінити скріплене становище правобережного гетьмана. Уповноважені обох держав, що зїхалися на нові переговори до Андрусова в жовтні 1669 р. запросили Дорошенка до участи в нарадах. Польща з крема старалася навязати тісніші зносини з гетьманом. Від підгаєцької умови українсько-польські відносини були доволі добрі, бо Поляки не переходили за лінію Горині. На коронацію нового короля Михайла Вишневецького Дорошенко вислав своє посольство і дістав обітницю про висилку комісії, що була заповіджена у підгаєцькій умові. Комісія зїхалася в марті 1670 до Острога. Дорошенко подав тоді Польщі свої домагання, оперті на гадяцькій угоді, але поширені та доповнені. Він жадав: дати рівноправність для православної віри, „як далеко сягає мова українського народа"; знести унію і звернути православним церкви; признати автономію православної церкви; дати місце у польському сенаті митрополитови і пятьом владикам; обсадити уряди в українських воєвідствах православними; дати права київській академії і заснувати другу в Могилові білоруським або десь на Україні; забезпечити школи і друкарні; уживади української мови в державних канцеляріях в судах і в відповідях українськими посольствам; три придніпрянські воєводства мають становити окрему цілість, відділену границю від корони; польські війська не можуть туди входити, помічні частини переходять під владу гетьмана Біла Церква і Київ звільняються від чужих залог; шляхта дідичі не мають дістати маєтностей в управу, а тільки дістави муть з них річну данину по умові і ін. Дорошенко домагався, щоби польська комісія дала йому залежників, щоби свобідно міг на ній явитися, — Поляки відмовили і це перервало переговори. Тоді Поляки несподівано змінили свої відносини до Дорошенка, дня 2. вересня 1670 р. визнали гетьманом його суперника Ханенка!

(Конець буде).

ПАЛМЕРТОН, ПА.

Уряд У. Н. С. повідомляє усіх членів від. 369, що тих $10, котрі ухвалено на певрічнім мітингу, вислав предсідатель через почту прямо до Львова на руки Товариства Опіки над Інвалідами. Число посвідки 2074 (Sept. 26/24). Притім завідомляю, що 26-го жовтня о годині 1-ій зараз по Службі Божій відбудуться збори, на котрих буде обговорюватися, в який спосіб мається помогти дальше викональна праця нашого народу. Збори відбудуться в церковній галі. 44

Ігнатій Климишин, предс. від. 369.

ЯК ЛЮДИ ДОСЛІДЖУЮТЬ НЕБЕСНЕ СКЛЕПІННЯ.

Розповідають, що років з триста тому, діти одного Голандця, шліхувальщика шкла, грались шклом, вишліхуваним для окулярів і випадково розіклали шкляночки так, що коли подивилися крізь них, то побачили, що сусідня дзвіниця здається ближчою й більшою. Про се вони розказали батькові; він зацікавився й переконався, що діти кажуть правду. Він почав досліджувати се явище і дійшов до того, що зробив прозорну трубу.

Коли ся труба попалася славнозвісному вченому Галілеєві, то він в ту-ж мить почав дивитись крізь неї на небо. Се було в 1609 році. Сей рік треба памятати тому, що людина вперше справила своє озброєне око в небесне просторище і побачила там те, чого раніш ніхто не міг побачити.

З того часу прозорну трубу все більш і більш удосконалювано, і тепер робиться вже такі телескопи-велетні (себто величезні прозорні труби), про які ще не так давно вчені й не мріяли. Отже хоч сі великі труби й дуже гарні, але всі вони мають ту хибу, що виразно показують тільки тоді, як повітря зовсім чисте. Навіть невеличкі тумани заважають спостереженням. Через те тепер споруджують обсерваторії, себто місця для спостережень над небесним склепінням, будують їх здебільшого там, де повітря дуже чисте, а саме — на шпилях гір.

Такі споруди, та ще на малоприступних верхах гірських, коштують силу гроший, але бувають і такі багатирі, що, на честь і шану собі, не шкодують гроший для науки.

Тепер в ріжних державах є вже кілька таких обсерваторій. Учені астрономи тільки те й роблять, що слідкують за тим, що діється в небесних просторищах, і все більш і більш розкривають оті таємниці. Наука, що вивчає небо, зветься — астрономія.

Астрономія — се одна з найдавніших наук. Ми маємо докази, що за кілька тисячеліть до нас єгипетські жерці займались і спостереженнями коло руху зір, а китайці за три тисячі літ до Різдва Христового вміли вгадувати, коли саме буде затемнення сонця. І все-ж таки і про небо й про небесні світила люди знали дуже мало, аж поки не винайдено було телескоп. Сей прилад правдиво звуть „оком астронома", бо коли-б його не було, то про небесні тіла ми знали-б тільки те, що бачимо голим оком, а се значить — не знати сливе нічого.

ДОПИСІ.

АМСТЕРДАМ, Н. Й.

Сплячі себелюби.

Душа радіє, коли читаєсь, що другі місцевости щось роблять на народній ниві, не звертаючи уваги на всякі життєві перешкоди, і прямують до цїли нашого визволення, але страшно подумати, що більша часть нашого народу, тут, на вільній земли, спить собі здорово. Оттак і ми тут, в Амстердамі спимо. Правда, що як зійтись з одним-другим, то кождий зосібна знає що щось здалобися зробити. Але що робити, і звідки почати, ніхто не второпає. Як коли щось удасться зліпити, то тільки на се, щоби звалось, що щось було. Я думаю, що більше наших громад стоять так само. Були у нас ріжного рода товариства, котрі завмирали по дуже коротенькім істнуванню і не лишили по собі ніякого сліду.

Не хотячи ятрити старих ран, згадаю однак про відділ „Обєднання“. Таке гуманітарне товариство, завязане з таким одушевленнем, розпалося!

Одно, що лишилось, се церков і братство при ній, а всі другі гуртки позникали. І колиб не та церков, то певно по наших Українцях й слід би загинув. Чому? Тому, що ми не єсьмо зорганізовані, а коли і належимо до якогось товариства, то так тільки від нехочу.

Чому при церкві ще як-так тримаємось? — Тому що се є, такби сказати, наше релігійне товариство, до котрого належимо від дитинства. Ми виховані в тім напрямі, це вросло в наш ум і завдяки тій привичці ми ще як так тримаємось. Колиб ми хотяй о половину були так свідомі про нашу народність, історію і минувшину, і взагалі про се, що ми повинні знати як нація, ми певно до тепер стоялиб як не на висшім, то принайменьше на рівнім уровени з другими народами.

Правда, що на церковнім поли працює інтелігенція духовна і є кому подбати за релігійне життя. Але коли у нас замало світської інтелігенції тому обовязком священства є принайменьше раз в місяць зійтись з народом, пригадати собі про наше народне життя і піддати здорову думку як і що робити, щоби бути народом між людьми. Не можна преціня дивитися байдужно, коли нарід застигає у безмірнім себелюбстві і недбає за нікого, тільки за себе! Живемо собі як в Бога за дверима тай чванимось, що ми великий народ. Великий... Так нам сказали, ми повтаряємо і на тім кінчиться уся та майбутня великість.

З великими думками і плянами далеко не підемо. Треба їх переводити в діло. Коли хочемо, щоби нас другі пізнали, пізнаймо самі себе; щоби нас цінили, оцінім себе. Бо коли ми дальше тільки думками уноситись будемо, що ми великий народ а не будемо свідомо і спільними силами працювати, то наша великість буде як надутий міхур або банька з мила, що трісне і не оставить знаку. Не один скаже, що ціла вина наших чільних провідників. — Може так, але не все. Ще ані оден такий лідер не хотів зле зробити для свого народу. Про ренегатів тут не кажеться, бо вони до народу не належуть. Колиж нарід не умів вибрати добрих провідників, то видно, що їх між нами не було і тоді нема що каменем на них метати, а шукати доріг, щоби витягти з болота народний віз і виїхати на твердий і ясний шлях. Перебута біда не стане нещастєм, коли навчить нас розуму. Кожний нарід робив помилки і нераз упадав, заки добився до свого. Чомуж ми маємо претенсію, щоб усьо добути одним розмахом? І дитина не відразу навчиться ходити. Тільки витревалістю і вірою в будучність нашого народа можемо прийти до волі.

От і тепер часописи пригадують і просять, щоби ратувати „Рідну Школу“ в старім краю, щоби слати жертви до львівського комітету або до „Обєднання“. Однак як видно з оголошень, жертви досить скупі. Чому? Тому, що ми закриваємо свою скупість буцімто зневірою. Другі народи не сплять, але все ідуть вперед, хоч деде щасливійші, ніж наш народ. Вони приготовляються на стрічу будучности, щоб не застала їх неприготованими.

Вони знають, що все треба бути наприготівлю. Наша прибрана вітчина на 12-ого м. м. зробила приготовляючу пробу оборони. На що се? Лойд Джордж, бувший англійський премієр, в статті з дня 31. серпня пише: „Повінь війни загрожує нам, коли не зробимо правдивого мира“. Дальше каже: „Build Now Against New Deluge of War“, а відтак: Then there is the question of Galicia. Here Poland is holding down by main force a province where barely one third of the people are Polish by both language and religion, and the remaining twotoird are in all toese respect more in sympathy with Ukrainians in Russia. Should there be one day such a rising of Galician peasantry as we witnessed in Ireland a few years ago, will a regenerated and restored Ukraine look on with folded arms whilst that insurrection is being quenched in the blood of her brethren?

Щож ми на се?

Нами займаються, як бачите самі. І ми були Українці, як нас добре в спину били, а як боліти перестало, то і за народні обовязки забули. Поправді ще нічого не зробили, а вже до спочинку на добре забрались. І будемо спати, аж певний клич знова залунає, а ми неприготовані неначе з просоння зірвемось тай нараз великого шуму наробимо. Може се й не зле, що наразі не маємо своєї держави. о і не зналибисьмо, як обовязки горожан сповняти. Тому учімся поки час.

Научімся докладно своєї історії; пригадаймо собі минувшину і на ній збудуймо будучність. Не кричім, що ми великий народ і що ми всьо знаєм. А хто досить знає, хай ще більше учиться. А щоби добути знання наслідуймо свідомійші від нас народи. Покиньмо сварку, оставмо особисті порахунки, не чванімся, бо нема чим і учімся лучити в трівку організацію для помочі вітчині. Бідний чи богатий, вчений і невчений, ми всі разом браття з українського народу. Помагаймо собі а найбільше тим піонірам, котрі на місци, в рідній країні кують наше будуче. Коли засновуєм товариство, то передовсім на се, щоби члени навчилися бути свідомими Українцями, а не тільки, щоби „бизнес“ робити. Надійшла осінь — найлучша пора на освітну роботу.

Чи то концерт в честь наших визначних людий як Шевченко, Хмельницький, Франко, Шашкевич і др., чи відчити і виклади про нашу минувшину, чи реферати або й гутірка про сучасні справи — усьо це мож і треба зробити. Нам конечне потрібно сходитися і мінятися поміж собою думками, щоби бути живими Українцями. Памятаймо, що ми віддалені від матірного пня, що ми єсьмо частию українського народу, який потрібує нашої любови і помочі. Не спім, коли наш нарід жде на нашу допомогу, не спім, щоб не заснули мертвецьким сном і не стали погноєм для других народів та посміховиском для всіх. Учімся любити свій нарід, для нього жити і для нього радо чинити жертву, хочби найбільшу.

В. Ч.

ВІДОЗВА ДО ОДНОСІЛЬЧАН СЕЛА ПОСВЕРЖИ, П. РОГАТИН.

Родимці!

Відзиваємся із села Посвержи до вас як до знакомих сусідів і товаришів із сердешною просьбою. Розпочалисьмо будувати школу. Як знаєте, наше село не богате й під теперішний час затяжко щонебудь зложити хочби й на найбільшу ціль. Длятого ми відзиваємся до вас і дуже щиро просимо, щоб ви нам допомогли збудувати школу, яка конче потрібна для наших, а може колись і для ваших дітий.

Посилаємо вам посвідчення громадське, із печаткою і підписами ради шкільної і комітету і надіємося, що не відкинете просьби свого рідного, а бідного села.

РАДА ШКІЛЬНА:
Іван Процик, Ілько Коптюх.

КОМІТЕТ:
Никола Юрків, Андрій Метень-[illegible]
Федь Мельник, нач. громади.
(Печать).

ПОКЛИК ВІД ЗАПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ СЕЛА ПОСВЕРЖИ В АМЕРИЦІ.

Дорогі родимці з села Посвержи, Слобода, Козарі і Чернева! На днях ми одержали від наших братів з села Посвержи лист, де вони просять і прямо простягають руки до нас за лептою на розпочату ними будову „Шкільного Дому“ в нашому рідному селі. На жаль, нас уроженців згаданого села в Америці дуже мало [illegible], бо заледви 10 душ. Помимо цего що так малі числом, ми беремся за акцію помочі для будови школи в рідному селі. Ондак ми дуже щиро просимо родимців з сусідних сіл, живучих в Америці, до спільної праці й помочі.

Як відомо вам самим, що в нашому селі не було школи взагалі від тоді, від коли село істнує. А тепер, коли наші браття задумали її побудувати, не відмовмо їм подати братерську руку. Всі жертви проситься виписувати на імя касієра: Andrew Rudy, а висилати на імя і адресу секретаря: Peter S. Wakulinski, 61 Beacon St., Newark, N. J.

ЗА КОМІТЕТ В АМЕРИЦІ:

Теодор Процик, предс.; **Петро С. Вакулінський**, секр.; **Андрій Рудий**, касієр; **М. Іванишин, І. Костик, Т. Іванишин, Йосиф Куйбіда,** члени комітету.

БЕРЕЖАНСЬКА ТЮРЕМЩИНА.

Реєстр політичних вязнів. — Злобна система дифензиви. — Заразливо недужі по келіях.— Страйк політичних вязнів — Підозрілий лист. — Нема актів.

Львівське „Діло“ пише:

В бережанській тюрмі перебували й перебувають отсі політичні вязні: Михайло Сеник, студ. з Розворян, Антін Стефанишин, учитель з Долини, Гаврило Крайківський, управитель школи Німшина, Лев Крайківський, господар з Різдвян, Павло Притика, урядовець кооперативи з Рагатина, Ізидор Демчишин з Литвинова, Степан Якубовський з Кінашева, Мих. Генза; Олекса Манюх і Гринько Генза, всі три з Яблонова, Петро Косач з Гербутова, Володимир Самарик з Рогатина Михайло Несторко, Степан Шеремета, син Івана, зв. Балай, Михайло Зазуля, Олекса Мрозіцький, Василь Шеремета, ці останні з Чесник Рогатинського повіту, Роман Бойкевич з Рогатина, Корнель Корпан з Божикова, Ярослав Власійчук, студент з Яворова, Василь Залуцький, Петро Липка, Василь Колодницький з Сільця к. Підгайців. Гаврила і Льва Крайківських звільнено з тюрми дня 8. серпня 1924 по сіштьмісячнім слідстві в арешті, Павла Притику звільнено з тюрми дня 12. вересня 1924 по сіммісячнім слідчім арешті і проти нього слідство в цілости припинено. Його виною мало бути те, що в [illegible] матері з Чехословаччини. Всі інформаційні допити поліції про його особу залишились без відповідей й він — по 7-ми місяцях вийшов на волю. Акти його справи виказують, що відділ інформаційний воєвідства в Станиславові і військова влада в справі політичних арештантів дає відповіди, щойно на численні урґенси по довгих місяцях.

В тюрмі приміщено бувшого гімназиста Олексу Манюха безпосередно по пятнистім тифі і запаленню легенів дня 14. червня 1924. Лікар вирішив, що його треба піддати, як реконвалесцента, дбайливій домашній [illegible] по нинішний день сидить Олекса Манюх у невигідній келії. Між арештованими найшовся Михайло Зазуля, господар з Чесник, за приналежність до У.С.Д.П. хорий на сухоти. В серпні 1924 р. тюремний лікар вирішив і потвердив посвідкою, що Михайло Зазуляк хорий на гостру туберкульозу А проте Михайло Зазуляк лежав далі між здоровими людьми.

Довгий слідчий арешт політичних вязнів, невигоди тюремного життя і відмова читання часописів в часі судових вакацій, дали притоку до голодівки що почалася в бережанській тюрмі 10. вересня 1924 р. Голодуючі представили президії суду свої домагання між иншими зажадали переведеня хорого на остру зараливу туберкульозу Михайла Зазулі до цивільного шпиталя. Управа тюрми, дня 19. вересня перевела хорого політичного вязня дійсно до цивільного шпиталя а Сеника і Ярослава Власійчука до одиничних келій. Дня 14. вересня 1924, коли на пятий день голодівки політичні вязні вже горячкували, президент суду дозволив оборонцеві др. Західному на інтервенцію в самій тюрмі, і дійсно політичні вязні після інтервенції і вволення всіх їх домагань адміністративної натури перервали з пятим днем голодівку; їх справи прийдуть в найгіршім випадку під суд присяжних в листопаді 1924.

Дня 19. вересня 1924 р. на приказ зі Львова звільнено М. Зазулю з тюрми (шпиталю) і випущено до дому.

Цікаво, що перед голодівкою помістило „Слово польске“ нібито перейнятий лист, одного з політичних вязнів до матери. В тім листі мав вязень просити, щоби мати принесла йому цукру, чаю і хліба, щоб міг перед голодівкою наїстися. Передрукований лист виявився мабуть фалшивий, бо заряд тюрми і президент суду наочно переконалися, що політичні вязні через пять днів не приймали ніякої їди й дістали горячку, так, що заряд тюрми мусів спровадити на дижур тюремного лікаря. Як цитований лист дістався на шпальти „Слова польського“, це тайна суду.

Як бачимо від довгих місяців в тюрмі політичні вязні не можуть діждатися ані звільнення з тюрми, а ні доручення акту обвинувачення. Дня 31. липня 1024 соймовий клюб У.С.Д.П. зголосив інтерпеляцію в тій справі. Наслідки такі, що негайно забрано акта справи до Львова і по нинішний день тих актів не звернено, а політичні вязні сидять дальше і їх справа для браку актів не може посунутися ні крок вперед!

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

„Українець“, Филаделфія, Па. По „запахови“, складі і ладі ми пізнали, що цей листочок писав найзвичайніщий большевицький щур, дарма, що скрутив хвіст у підпис „Українець“. Брудний, гидкий щур не вміє пошанувати ні ідеї, ні посвяти. Навіть найбільший ворог, коли це справді людина, а не звір, має співчуття для каліки і нуждаря. Але щурі догризуть і свого щура, коли той зранений і немічний.

Учасник недолі, Дітройт, Миш. Дуже щирі думки, але поезії, а навіть звичайного ритму та риму нема. Притім надпись „Потіха“ не має жадного оправдання.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БЕЙОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213, повідомляє своїх членів, що на надзвичайнім мітингу, котрий відбувся дня 9. вересня 1924 р., зістав вибраний новий уряд, як слідує: Бачинський Лев, предс.; Бурбела Василь, заст.; Маньків Олекса, касієр, а Павло Кушнір, заст. Бирич Андрій, секр. фін.; Росоловський Мих., заст.; Готра Стефан, секр. рек.; Незнайомський Андрій, заст. До контрольної комісії увійшли: Задорецький Теодор, Гаврилів Василь і Турчин Григорій. Тростісн: Федь Задорецький, Денейка Андрій і Романів Андрій. Дверник зістав вибраний М. Кобилінський. Адреса фінанс. секретаря є: Андрій Бирич, 78 Andrew Street.